

E hó 4-kén Waldstätten tábornok hadára, az 54. ezred és egy hegyi üteg előnyomult a Boszna mentében fölfelé az ellenség jobb szárnya ellen. Több óráig tartó véres csatában visszaverték a fölkelők. Veszteségünk körülbelül 100 halott és sebesült. Ugyanez nap két zászlóalj küldetett Tesaubja és Kosznába a lakosok lefegyverzésére; állítólag itt is küzdelem volt. A Boszna jobb partjának magaslatáról Doboj és Maglaj közt 5-én löttek a fölkelők az uton menő szekerekre. A közlekedést félbe kellett szakítani; de a fölkelők azonnal szétszórtak, amint Dobojból és Maglajból gyalogságot és ágyukat küldtek ellenük: E kirándulásokról sincs még részletes jelentés.

Keleti hírek

Az oroszok bevonultak Bátumba is. Ezzel is kevesebb okuk lenne Konstantinápoly fenyegetésére. Eddig legalább azt állították, hogy azért nem vonulnak el a török főváros alól, mert nem adja át a porta a várakat. De ilyen ürügyet még sokat találhat Oroszország, és hamarjába aligha fogja messze vinni csapatait Konstantinápoly alól.

Pétervár, szept. 7. Hivatalos. Nikolajevics Mihály nagyherceg jelenti 6-ról a cárnak: Szerencsém van gratulálni felségednek Bátum megszállásához. Epen most kaptam Szviatopolk Mirszki főhadsegéd következő jelentését: Ma reggel 11 órakor bevonultak az orosz csapatok Bátumba. A kikötőben kitűztük az orosz zászlót, és az orosz hatóságok átvették a kormányzást. Dervis pasa a lakosokból, keresztény és muzulmán papságból álló küldöttség élén fogadtott. A török polgári hatóságok még az orosz csapatok bevonulása előtt eltávoztak. Bátumban körülbelül 15 tábor maradt. Dervis pasa iparkodik ezeket is elszállítani a legközelebbi idő alatt. Nurid vezérőrnagy nevezett ki a város ideiglenes kormányzójává. Az országban nyugalom uralkodik.

A keleti Rumélia szervezésére kiküldött nemzetközi bizottság — jelentik a Standardnak Berlinből, — szept. 15-ike előtt nem kezdheti meg működését, ámbar szept. 1-jére kellett volna összeülnie. Ausztria-Magyarország ugyanis közölte a hatalmakkal, hogy delegáltjai 13-ka előtt nem vehetnek részt a tanácskozásokban. A ruméliai reformok megállapítását illetőleg nehézségektől félnek, mert Anglia hír szerint alkalmány intézményeket követel, mely kívánságot valószínűleg csak Ausztria fogja támogatni. A bizottság főfeladata lesz megállapítani a ruméliai fölkormányzó működésének határait, és közigazgatási, valamint pénzügyi szervezetet dolgozni ki e tartomány részére, melyeknek összhangzásban kell lenniök az 1875. konstantinápolyi conferentia közigazgatási reformjaival.

Háromszékmegye közig. bizottsági ülése szeptember 3-án.

Vajna Sándor kir. tanfelügyelő jelentése.

Tek. közigazgatási bizottság!

A megyei népnevelésügyre vonatkozó jelentésem mult augusztushó 13-tól a jelen időpontig terjedőleg a következőkben van szerencsém előterjeszteni:

1. Orvondetes tudomásul legelőbb is kedves kötelességemnek tartom felemlíteni, miszerint a baróthi gazdasági szakosztályal kapcsolatos felső népiskolai könyvtár gyarapítására t. Dobay Ferenc, szegedi illetőségű m. királyi távirdatiszt 10 osztrák értékű forintot, t. Stein János kolozsvári könyvkereskedő ur pedig 24 forint 50 kr értékű könyvadányt sziveskedtek ajándékozni. E szives adományok nemcsak a nevelésügy, de egyszersmind a székhely nép iránti meleg érdeklődésnek is tényleges bizonyítékai lévén, kétségen kívül e me-

Tudvágytól égő tudósok holnapokat töltöttek ezen jégárak mellett azok mozgását tanulmányozva, mindnyájan megerősítettek, hogy a jég mozog. Ha egy jégkőhöz vasrostélyra teszünk és nagy sulyokat rakunk rá: a jég lassan áthatol a rostély nyílásain.

A fagyos talajban levő jég a surlódás miatt még lassabban halad, de a föld folytonos vonzásának mégis engedni kénytelen.

Tegyük egy számítást ezen mozgás mineműségéről.

A városligeti arzezi kút naponként 35.000 köbláb vizet ad, a kút felső nyílása 1 négyzedszáz láb levén, a víz feltöltülési sebessége másodpercenként $\frac{1}{2}$ láb, míg a Dunáé hat akkorra.

Az a víz, mely a cső külső nyílásán kifoly, a föld minden irányból áramlik a cső alsó nyílásához és pedig ha a viztartalmu réteg 4 öl vastag és 25 $\frac{1}{2}$ víz tartalmaz 100 ölnyire a cső alsó nyílásától $\frac{1}{11}$ láb sebességgel másodpercenként, a mi egy nap egy metert tesz.

Ha a jég a fagyos talajban 10 év alatt haladna egy métert, mégis minden 7 négyzedszáz futna egy az arzezi kúthoz hasonló bőségű forrás.

A 200 meter vastag fagyos kéreg alól oly hőforrás jönne, melynek hava ezelőtt 2000 évvel az 500 meteres talajból fakadó források pedig azon hóból táplálkoznak, mely a bibliai világteremtés idejében esett.

Winkler Albert.

gye közigazgatási bizottságának őszinte elismerésével fognak találkozni.

2. Az erdélyrészi helyvethitü elemi népiskolák számára az 1868. évi 38. és az 1876. évi 28. t. cikke alapján s az 1868. évről az 1877-ik év végéig közrebecsottott miniszteri rendeletek, valamint az erdélyrészi h. hitvallású egyházkerület ide vonatkozó szabványainak tekintetbe vételével kiadott „tanterv, utasítás és rendszabályok“ hivatalos használatra megküldetvén, e nagy gondnal összeállított munkából lehet látni egyebek mellett egyfelől azt, hogy említett egyházkerület tantervében a hat évig tartó mindennapi és 3 évre terjedő ismétlő iskolázás elrendelésével mind azon tantárgyak fel vannak véve, a melyek az 1868. évi népoktatási törvényben felsoroltatnak; másfelől azt, hogy mindazon helyeken, hol áldozattal is csak gyenge egyházközségi iskola tartható fenn s nem zetiségi aggodalmakra nincs ok: az egyházközségi iskoláját az egyházkerület 1871. évi népes főegyháztanácsának 256. számú határozata szigorú szem előtt tartása mellett az egyházmegyei tanács közvetítésével közzé teszi, vagy állami iskolává leendő átalakításra felajánlhatja, mely intézkedés egyik főbb akadályát fogja megszüntetni azon törekvésnek, hogy több szegénységgel küzdő ev. ref. felekezési népiszkola az állam régóta sovárgott segélyét igénybe vehesse.

3. A községi iskolák fentartási költségvetéseinek betérjesztése alkalmával számos esetben azon hiányosság fordulván elő, hogy azok mindannyiszor nem a községi előjáróság és iskolaszék közös megállapodása folytán s nem is mindig a községi háztartási költség előirányzat és az illető adóhivataltól kiveendő községi adóról kimutatás melléklésével adatkab be, miután az erre vonatkozó tanfelügyelői figyelmeztetések nem látszanak célra vezetni, az illetők közigazgatási bizottsági uton is figyelmeztetendők lennének az előbb jelzett hiányok s ebből kifolyólag a hivatalos közvezeget felesleges utánirogatásokkal terhelő munkák kikerülésére.

4. A tanítói fizetések pontos kiszolgáltatásának elmulasztása miatt ismételtlen panaszok emeltevén, miután világosan kitűnt, hogy az e tekintetben megakadásoknak legfőbb oka abban rejlik, mert a községi előjáróságok a 3 $\frac{1}{2}$ pótdó és egyéb községi járandóságok kellő időkbén behajtásáról nem gondoskodnak: e nehézséget illetőleg az illetők komolyan figyelmeztetendők lennének, hogy a hátrálékos községi járandóságok jövő töbör hó 1 napjáig terjedő beszolgáltatásáról anynyival inkább gondoskodjanak mivel újabb panasz esetében ellenök az 1876. évi 28. t. cikk 7. §-ában előírt fegyelmi eljárás mulhatatlan alkalmazásba fog vétetni.

5. A községi tanítói állomások betöltésénél azon tapasztalat tetétvén, hogy a választási jegyzőkönyvek gyakorta hiányosan, s a népoktatási törvény, valamint az e tárgyban keletkezett miniszteri utasítások és rendeletek vonatkozó szabványainak figyelmen kívül hagyása mellett sokszor a leglényegesebb pontok kimaradásával vétetnek föl s ebből kifolyólag a hivatalos közvegek akárhányszor idők és munkaerőt szükségtelenül fecsérlő helyreigazításokkal terheltetnek, ezen nehézség lehető kikerülése tekintetéből ohajtható volna, hogy a választási jegyzőkönyvek valamint a tanítói díjlevelek miképp szerkesztésé határozottan megállapíttassék s az ahhoz alkalmazkodás az illetőknek kötelességökké tétessék.

Ezen havi jelentés tudomásul vétele után referalt tanügyi darabok közül felemlítést érdemelnek a következők:

1. A márkosfalvi, nagy-borosnyói, szacsvai községi elemi vegyes népiskolák tanító választási, állandósítási elnökök kiküldéséért folyamodván, e megbízást teljesítésére az elsőhez Lázár Mihály, a két utóbbihoz Hollaki Áttila és Ujvárosi József közigazg. bizottsági tagok küldettek ki.

2. A maksai ev. ref. felekezetiül községivé unjonan átalakított fiúiskola 1877/8 tanévi fenntartási szükségleteinek részbeni fedezésére 180 frt államsegély utalványoztatván, vallás és közokt. m. kir. miniszter ur ó nmltga kegyesen megengedni méltóztatott, hogy ezen község, mely külön leányiskolája mellett 300 frt évi pénzfizetés s a szokásos illetményekkel több év óta rendes tanítót alkalmaz, a fiúiskola mellé is hasonló fizetéssel beállítandó tanerőt alkalmazhasson.

3. Mikóújfalvi községének az iránti folyamódása hogy az államtól nyert 3000 frt építési segély után esedékes 3 $\frac{1}{2}$ kamatnak 15 éven át a tanítói nyugdíj alapba kötelezett beszolgáltatása alól, mentesség fel, vallás és közokt. miniszter ur ó nmltga által elutasítólag lett elintézve.

3. Ugyan Mikóújfalvi községének az iránti kérése, hogy az ott alkalmazott két tanerő évi fizetése 300 frtről 400 frtra emeltessek, miniszter ur ó nmltga rendeletére tárgyalás alá vétetvén, a foyamodó község által felhozott indok elégtelensége folytán a közigazg. bizottság által nem hoztatott ajánlatba, mivel azon eset, hogy valamely község fürdőhely közelében fekszik s e miatt ott az éléalmi cikkeket drágábbak — Háromszékmegye több községénél előfordulván, a tanítói fizetés felemelése az egyiknek megadott engedéllyel fogva valamennyi által igénybe vehető lenne. E körülmény pedig az állampénztárt más égetőbb szükségünk mellett annyira terheltetné, hogy ebbéli

kötelezettségének legjobb akarata mellett sem tehetne eleget.

Hasonló értelemben látatott el a kovásznai községi elemi fiúiskolának ugyan aféle tárgyat érdeklő kérése is.

5. Maksa községének az iránt benyújtott folyamódása, hogy iskola épület állítására 4000 frt államsegély s ugyanannyi kamat nélküli kölcsön engedélyezése eszközöltesék — célirányosabb s kevesebb kiadást igénylő terv megállapítása végett kiadatot a megyei kir. tanfelügyelőnek.

6. Márkosfalva községének az iránt beadott folyamódása, hogy az ott építendő községi népiszkola épület költségeinek fedezésére 3000 frt államsegély eszközöltesék, a szabályos felszerelés körül észlelt hiányok pótlása után pártolónan felterjeszteni határozatott.

7. Az előtáti unjonan beállított községi iskola 1878/9 tanévi fenntartási költségvetése, pártolón nyert felterjesztést.

8. Darkó Mihály, Bartha Gyula, Benkő József, és Barthos Erzsébet dálnoki községi iskolai tanerőknek Lázár Mihály közigazg. bizottsági kiküldött elnöksége alatt végrehajtott állandósítása azon megjegyzéssel hagyatott helybe, hogy nevezett tanerőkben a díjlevélben megállapított pénzfizetés és holdnyi kertilletményen kívül, a lakilletmény a törvényben előírt mennyiség és minőségben kiszolgáltatandó, azaz nem egy szobából álló lakás a mint a díjlevélben iratik, hanem a polgári községek számára kiadott miniszteri „utasítás“ értelmében két szobából, egy kamarából és pincéből álló lakás biztosítandó.

A székely mivelődési és közzgazdasági egylet az évi nagygyűléséről.

Maros-Vásárhely, 1878. szept. 8.

Ma délelőtt tartotta meg városunkban a székely mivelődési és közzgazdasági egylet az évi első nagygyűlését a megyeház zsufalásig megtelt nagytermében, több mint száz egyleti tag, és nagyszámú érdeklődő közönség jelenlétében, a kik között örömmel láttuk a szépnem legszébbjét.

A gyűlést Zarándi dr. Knöpfler Vilmos, a vidéki választmány nagytevékenységű és ügybuzgó elnöke üdvözölvén, az egylet elnökének Hajos Jánosnak a gyűlésre való meghívására Mikó Mihály főispán elnöksége alatt Ajtai Mihály polgármester, dr. Takács és Horváth János urakat kéri fel, a kik a közzizetletheben álló elnököt a gyűlésbe meghíván, elnök Hajos János, emelkedett szellemű, nagy tetszést, éljenzést és tapsvihart aratott, megnyitó beszédét tartotta.

Utána Buzogány Áron, az egylet derék titkára tartotta meg titkári jelentését az egylet az évi üdvös működéséről. E titkári jelentés egyes részleteit csupán azért nem említjük, itt és most fel, mert az egész jelentést közölni fogjuk.

A titkári jelentés után Kozma Ferenc székelykereszturi igazgató tanár tartott egy szünni nem akaró helyesléssel és éljenzessel fogadott beszédét, melyben a közzgyűlés nevében elismerését és köszönetét fejezte ki a központban anyyi ezer baj és elfogatlatás között is a székely érdekeikért lankadatlanul fáradozó központi választmányának és különösen ügybuzgó elnökének az titkárnak, kik a székely nemzet haláljára valóban érdemesek is.

A pénztárnoki jelentésből megtudtuk, hogy az egylet activ vagyona 5042 forint 29 kr és hogy ezer forintot jóval meghaladó a tagsági díjhátralék.

Kisorsoltattak a központi választmányból: Béli Gergely, Mikó Mihály és Feleki Miklós, de ugyan ök nagy éljenzés mellett újlag megválasztattak.

Bejelentettek az ezuttal beállott új részvényes tagok, kiknek száma a 60-at meghaladja. Három alapító tag is jelentetett be, illetőleg Marosszék havas birtokosainak 200 frtos alapítványával, összesen négy alapító tag.

Száva Farkas indítványozta, hogy a szegényebb sorsuakra tekintettel, évi 1 frtot fizető tagok is fogadtassanak el. Ez indítványa a központi választmányhoz tetetett át, azon kijelentéssel, hogy ajándékok, most is, bármily kis mérvűek legyenek, elfogadtatnak.

A választmány javaslata, hogy az eddig segélyben részesült, kitűnő sikerrel tanuló székely tanuló ifjak, ez évben is segélyeztessenek, egyhangulag elfogadtatott.

Nunc venio ad fortissimum rem. A mai nagygyűlésnek egy szívet, lelket emelő, ünnepléses mozzanata volt. „A székelyföld leírására“ kitűzött díjra beérkezett pályaművek mű jellegének felbontása után a pályadíj kiadása. A pályanyertes mű szerzője: Kozma Ferenc fiatal igazgató tanár, ki már előbbi beszédével is általános figyelmet keltett. Hajos János egyleti elnök, átadva a jól kiérdemelt ezer forint jutalmat, meleg szavakban üdvözölte a pályanyertes ifjút s bár mindenkiül szívesen venne egy ily nagyagszorgalommal foglalkozó állított jeles művet, jól esik a lelkeknek — úgy mond — hogy a ki a székelyeket a székelyekké és a hazavál megismerteti, maga a székely. Szünni nem akaró éljenzés után Kozma Ferenc igazgató tanár megható szerény szavakban köszönte meg e ritka kitüntetést. A munka adatainak gyűjtése közben sokszor aggodalom szállta meg — ugymond — hogy nagyobb dologhoz fogott, mint a milyenhez